

ВИДОВ дан. КОСОВО

Време лети незадержно и сливасе у море вѣчности. Важност єдинствены приключенија назначує и отликує једну точку времена от друге: она један дан из числа свија други изузима и чини нам незаборављеним због приключенија, коя су се тай дан додогодила. Свакиј народ има нѣке за себе важније точке времена; свакиј има дане у свом животу найзнатније, важностју бывши приключенија за себе незаборављене дане! - Видов дан! каква је с ним и колика важност скопчана! У животу Сербског народа знатнијега нема. Ежегодно повраћајоћисе, изилази он у свом за нас многозначећем торжественом виду, умно нас премѣшта на превелику равницу поля Косова и печално-умилно занима душу нашу с трогателнији образи Сербске прешедности! - С горком тугом проклинје наслѣдник неслогу и междусобну злобу; јер у њима налази несумнѣне причине жалостне судбе и несреће свои праотаца. - О да бы погрѣшком прешедши вѣкова научен, непоколебим свагда остао на путу јединомыслене измеђи себе любови! О да бы изобилну Царског благоутробија милост, коя се на нѣга богато излива, на своју и свог потомства ползу обратити непрестано гледао! О да бы собствену корист спрам објега блага и погубно пристрастје спрама народне ползе заборављао, питајоћи и хранећи у персима својима чувство сыновње благодарности и поданическе вѣрности; јер је ова добродѣтель драгоцѣно наслѣдје сваког правог Серблјина! -

Іошт за живота и владѣнїја Цара Силног, Душана Стефана, посвећено је било съме, кое је пре или послѣ народу Сербском жалостне плоде принети морало. Смерт нѣгова умертила је тѣло царства; с нѣговим послѣдним издыхањем изчезла је душа, коя части Сербског тѣла оживљавала и у једно держала. - Цар Урош и Вукашин Мрњавић, каква су из међи себе грозна противоположенja! Чиста невиност спрам лукаво примамчивог ласкателства, неискусна слабост спрама безаконијем отверднутог чувства, велико повѣренje спрам порочнїјишег зломысліја, царска благодѣјніја спрама найпрнѣ неблагодарности, спрам Крвавог своеручног убиства!! Но невина крв волје свагда за отмаштенїјем, и правда вѣчна наказује безаконије; похититель престола сербског издыше под јаком мышцом невѣрног слуге Арсоевића! - Кнез Лазар, смиреномудрјес и отечестволюбијем прослављенији муж, немогаше растројене части царства у једно саставити и свою родолюбиву ревност свима спріобщити: јер је лукавство и неслога, немир и раздор у утроби; с поля пак злоба, завист и сила непрјателска грозила; и царство све

ближе и ближе до пропасти доводила. Послѣ побѣде, над Николом Алтемановићем 1376. одержане, послѣ конечног присвоенія Ерцеговине, Расіје, Сербіје, Срема и Баната, живяше Кнез Лазар мирно до 1386; но овы десет година, по видимом мирны година јесу биле као морска дужетрајна тишина, за којом обично наилази свирѣпа бура, погибелним кораблекрушенијем ужасна! - Заклетый Христианства непріятель и злобом одушевленый сосѣд несертне Сербіје, Турчин, стане сада свою от давна подранѣну ярост на предѣле Сербске изливати, и нѣчим мало опоравлѣно благоденствије народно закидати и нарушавати. К. Лазар, неимаюћи ни какви союзника, с коима бы бѣду от свои земаља оружјем отбыти могао; а при том немогући очима гледати жалостно отечества свога закиданѣ, заключи с Турцији мир и обѣшта, да ће им плаћати данак и давати 1000. войника у помоћ. И заиста условија свога обvezателства таки наблюдавати почне; јер 1387. свои 1000. момака Турцијма у помоћ пошли, кад су рат Караманскїј у Азиј имали; но зет Кнежев Гарай, стане га зато укоравати, трудећисе отвратити га от овога срамнога данка, и у свом намѣренію лако успѣ; јер мало за тым устане Кнез Лазар и позове све сосѣдне Христианске велможе, Тварка Босанског, Шишмана Бугарског, Страшимира Балзу Албанског и Кастріјту Шкутарског, да се сви сложе, на Турке єдинодушно ударе и от себе бѣду, коя им є свима грозила заранѣ отбыю и удале. Још пре овог намѣреног сојузног нападенія удари Кастріјата на Турке и выше, нег 15,000 под Лалом Шахом побије; а и Шишман покажесе страшан код Варне. Како Мурат, бавећисе онда у Анатолији, то уразуме, таки се с пролећа 1389. с војском крене и до Галипола допре. Вук Бранковић, невѣрно сердце цару и отечству собом носећи, властолюбијем пламтећи, ступи у тайне са Муратом уговоре и земљу, коя га є неблагодарна сына одранила, и Цара, родњенога свога таста изневѣри. Невѣрство то причином буде найглавнијом паденіјом Сербског.

Штимон рѣка Тракијо дели от Македоније. До нѣ допре Мурат с воинством своим, готов што силније и берже напасти на несертну Сербију. Кнез пак Лазар о том извѣштен, пойти с војском, што є већу скупити могао, непріятелю на супрот: полѣ Косово мѣсто буде, на ком є бритке сабље огледати и судбу царства пресудити валило! Оба воинства бяху у страху и надежды, очекиваюћи конац предстојеће бытве. Серблы су, сазнавши начин воеваня турског у рату Караманском и ослонивши се на свою храброст и вѣштину, побѣди се извѣстной надали; Турци пак, завоевавши донде све восточне предѣле и самом западу страх задавши, јесу с надеждом освоеніја на Сербију и напали были, ослоняюћисе још и на издаю Сербски војвода. И заиста невѣрна душа Вукова постјала је раздор и неслогу у сердце найглавнији војвода; но поред тога безаконија пред царем

и пред свѣтом невина быти желила; єр є то злом човеку свойствено; да с єдног порока на други црнѣй одвећ лако прелази. Он є на Милоша рођенога свог пашанца, кое због веће нѣгове храбости, кое пак због суестны препиранїя лакомыслены свои жена, сердечно мерзіо, и нѣга код Кнеза опасти гледао, лажно доносећи, да є Милош невѣра и да о издаи мысли. Кнез се за ласкателним рѣчма Вуковима поведе и у очи видова дана, овог сербском народу незаборављеног дана, вѣрног Милоша за вечером као невѣру явно изобличи, говорећи: "Напіјам ти Милоше, ову чашу вина, ако ми и єст донешено, да ме оћеш, да издаш!" Овым неправедным изобличенїем огорченый ирой, скочи от трапези, рѣкши: Сутра є видов дан! Сутра ћемо видиши кнеже, ко є вѣра, кол' невѣра: невѣра ти сѣде уз колѣно! "С овим рѣчма сазре у великой души гигантска намѣра." Праведный освѣдоčава свою невиност дѣлом и велико душним пожертвованїем спира са себе неосновану клевету. Како сутра бѣлый дан заплави, а Милош ти собом узме још два юнака, Милана топличанина и Ивана Косанчића, с ными сѣдне на ватрене конѣ, па отиде у стан Турскій, коплѣ земљи оборивши, за знак свое предас: Турци га весело приме и под шатор самом цару отведу. Мурат, овим позорицем обрадован, прими Милоша с особитым благоволенїем, утѣраваюћисе о истины рѣчи вуковы; но Милош, Сербскій Сцевола, приближи се цару, као да та у руку или у скут полюби, и у истый мах нож из нѣдара тергне Мурата тешким своим ударцем разпара, и зададе му смертоносну рану. Со тым є Милош намѣру свою докончао, невиност свою доказао и оправдао, клетву вукову посрамio и юначеством име свое прославio; но, хей! да є, као онай Римскій Милош, велико свое намѣренiе сенату Сербском или поне Лазару открыю био! Хей! да є храброст нечувену мудростю управio! но он є цѣло Сербско воинство и войводе у велику положio сметнио; єр о нѣговом неустрашимом отѣзду, о нѣговой высокой намѣры и сретном предузетог дѣла концу нико ништа незнаноћи, сумњашисе выше ніе могао о истины доношенија Вукова и несретной издаи Милошевој. Вук є сада кнезу уз колѣно био, под маском искренѣишиг отчестволюбителя, док ніе мало после дѣлом показао, да є права невѣра и као што Раић каже, новый Јуда.

Међу тым, док є Милош намѣру свою окончавши, из шатора Муратова кроз Турке крвавым мачем пут себи крчio, и кнезу с веселым гласом доездити тежio; но найпосле савладан и свезан до Мурата еле жива доведен био -: започну Турци бытку, да не бы воинство, разумѣвиши пораженiе Муратово, духом клонуло и Серблъима побѣду олакшало. Нѣке пак Сербске Войводе, невидећи поред себе мужественог Милоша юнака, но судећи, да є цара и Сербју изневѣrio, почну совѣтовати, да се с Турци договара и још пре сраженїя мир учини. Многима се то допадне; но Кнез ји све под шатор сазове и

почне јй к сраженју ободравати, учећи јй, да є болѣ честно под оружјем умрети, нег безчестно невѣрнику служити. Благорѣчivo слово нѣгово охрабри све мужество и громогласна выка: "Оружайтесе! Оружайтесе!" сваком објави време предстојеће бытве. Крыло, коим є сам Кнез управљао, держашесе одвећ храбро; но друго, кое є под невѣрним Вуком стояло, нагне таки, како се бытка са сви страна започне, по примѣту свога предводителя бѣгати. Цѣла дакле сила Турска сад на самог кнеза навали; но овай своим постојњством и мужеством дотле ствар доведе, да Турци уступати почну. Време настане отсудно; побѣда се колебати стане. Паше на славу и плоде труда Турке опоминю; сраженје се с нова зачне; осмыј вечерњий час буде обратном точком среће; јер у тай пар сиће кнез Лазар с уморена свога коня и на другог узсѣдне; медьу тым га изгуби војниство из очју и мыслећи, да є угинуо, сметесе и у сметњи той бѣгати стане. Кнез се берже болѣ на конја попне, за Серблјима выкати почне; но залуду; све є већ было поремећено; све є у бѣгству спасенје своје полагало. Сад и сам Кнез за ньима бѣгати почне; но у ярак нѣкіј падне, гди га Турци ухвате, жива Мурату под шаторе доведу и заједно с Милошем и другима заробљенима болярима посѣку. То исто вече и Мурат издане. У бытви є много и с єдне и с друге стране пало. Измеђи други Сербски вitezова пало є ту и девет браће Југовића, кој се песмама у народу славе.

[Тѣло Лазарево погребено у Приштины, послѣ две године и 8. мѣсце ископано буде из землѣ и пренешено у монастыр Раваницу; а оданде много доцнје у Срем у монастыр Вердник, гди и дан данашњиј цѣлокупно лѣжи. Мы празнујемо за чест светитеља Лазара 15. Јуний, као дан бывше на Косову несрећне бытке и жалостне кнежеве смрти.]